

In figuur 2 is duidelijk te zien dat het grootste aantal overlijdens ten gevolge van een ziekte zich situeerde in 1918. De meeste overlijdens door tuberculose deden zich voor in 1917 (11) en in 1918 (11), samen 20 van de 30 gevallen. De meeste overlijdens aan een longziekte waren in 1918 (57) en in 1919 (10), samen 67 van de 80 in totaal. In 1915 was er een piek aan overlijdens door tyfus: 6 van de 9 gevallen.

Damme (zie tabel 1)

In de Kerkstraat in Damme bevindt zich een gedenkplaat voor de gesneuvelden uit de beide Wereldoorlogen (figuur 12). Deze plaat is tegen de tuinmuur achter de Onze-Lieve-Vrouwekerk geplaatst. Het betreft een rechthoekige granieten plaat steunend op twee kleine kraagstenen, met als opschrift "*Monument der gesneuvelden*". Onder de namen van de slachtoffers uit de Grote Oorlog staan deze uit de Tweede Wereldoorlog. De gedenkplaat werd onthuld op 21 juli 1986⁸⁵

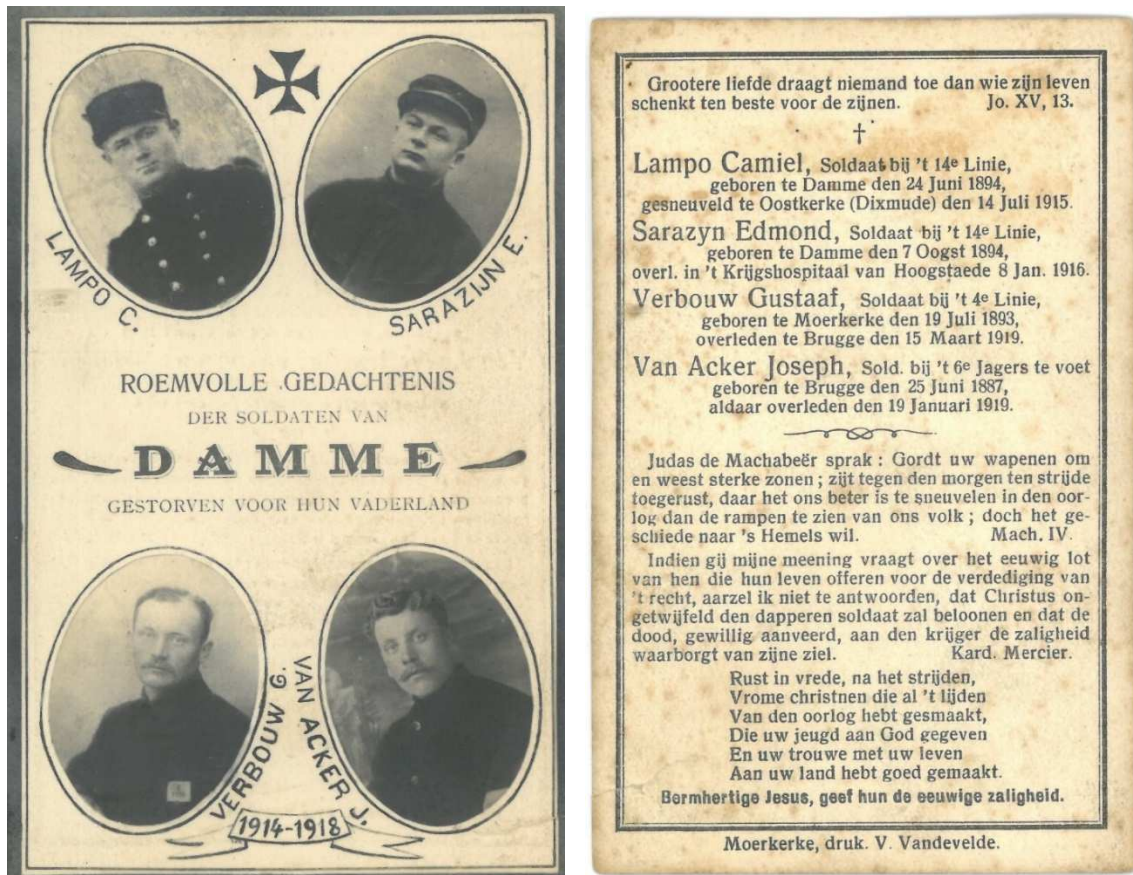
Figuur 12. Gedenkplaat voor de militaire slachtoffers te Damme, Kerkstraat
© Jan Hutsebaut

Vier Damse inwoners, soldaten-miliciens, staan vermeld als oorlogsslachtoffers uit WO I op het monument (tabel 1, fig.13), op een bevolking van 1216 inwoners⁸⁶. Drie soldaten waren ingedeeld bij de linieregimenten en één bij de

⁸⁵ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 2, o.c., p.79

⁸⁶ Het bevolkingscijfer is berekend op het gemiddelde van de bevolkingsaantallen tussen 1914-1918 (Provinciaal Archief, Verslagen van de staat van het bestuur in West-Vlaanderen, jaargangen 1908-1920. Bevolking).

jagers te voet. Zij overleden allen in België. Drie soldaten waren ongehuwd, één gehuwd en hun leeftijd lag tussen 21 en 32 jaar. Twee stierven op het slagveld als gevolg van hun verwondingen in 1915 en 1916. De twee andere overleden als gevolg van ziekten in 1919. Eén van hen, Jozef Van Acker, bezweek aan griep en longontsteking (Spaanse griep) op 19 januari 1919 in een militair ziekenhuis te Brugge.

Figuur 13. De vier gesneuvelde Damse soldaten op een herdenkingsblaadje, voor- en achterzijde - © Nalatenschap Raymond Vandenberghe

De pastoor van Damme vermeldde in 1919 in zijn oorlogsverslag over Damme⁸⁷:
“Er werden 44 mannen onder de wapens geroepen, waaronder 10 gehuwden. Er waren geen geestelijken noch vrijwilligers van Damme in het leger. Er zijn drie man⁸⁸ gesneuveld.: Lampo Camille, 14de linie, gesneuveld aan de IJzer op 14 juli 1915; Sarazyn Edmond zoon van Jacobus en

⁸⁷ Oorlogsverslag Damme_Parochie van Onze-Lieve-Vrouw. Bisdome Brugge / Diocèse de Bruges. Damme (Damme). Parochie van Onze-Lieve-Vrouw. Parochiaal verslag 00/00/1919-00-00/ 1919. http://search.arch.be/nl/zoeken-naar-archieven/zoekresultaat/inventaris/rabscan/eadid/BE-A0550_006912_006778_DUT/inventarisnr/10069120067781754/level/file/scan-index/-19/foto/550_1003_004_00019_000_0_0001

⁸⁸ Hier is de pastoor een 4de gestorvene vergeten, meer bepaald Jozef Van Acker, 32 jaar oud, gehuwd, soldaat bij 3de jagers te voet, overleden in een hospitaal te Brugge op 19 januari 1919 aan griep en longontsteking (Spaanse griep)

Maria Duthoy, geboren te Damme op 7 augustus 1894; gestorven in het hospitaal te Hoogstade op 5 januari 1916. Verbouw Gustaf, gestorven aan tyfus in het hospitaal te Brugge, zoon van Louis en Pharaïlde Van Loo, overleden 15 maart 1919.

Vier personen van Damme zijn verminkt teruggekomen: G. Librecht, Arthur Van Wassenhove, Emile Depestele en Camille Vanderyse (allen gedeeltelijk verlamd aan de knieën). Henri Van Canneyt werd gekwetst te Balen bij Mol en naar huis gebracht. Hij bleef tot het einde van de oorlog ondergedoken en genas. Na de wapenstilstand vervoegde hij opnieuw het leger. Alfons Watelle kreeg tuberculose. Allen zijn bijna ten volle hersteld.

Twee man, René Martens en Camille Haneca zijn krijgsgevangen genomen en gezond teruggekomen.

Jules Dalle, onderofficier, mitrailleur, werd onderscheiden naast 5 anderen met erevermeldingen”.

Over één gesneuvelde hebben we wat meer informatie gevonden via een dagboekfragment:

Edmond Jacques Sarazijn (fig.14) was geboren op 7 augustus 1894 te Damme. Als zoon van Jacques Sarazijn en Maria Duthoy groeide hij op te Damme. Op het moment van zijn overlijden was hij 22 jaar en ongehuwd. In 1914 was hij soldaat milicien 2de klas en ingedeeld bij het 4de linieregiment, 2de bataljon, 6de compagnie met het stamnummer 104/59512 / (1160)

Op 7 januari 1916 werd hij zwaar gekwetst te Noordschote en overgebracht naar het Belgisch veldhospitaal te Hoogstade, waar hij een dag later overleed ten gevolge van een geweerkogel in de schouder. Hij ligt begraven op de militaire begraafplaats te Hoogstade, in graf nummer 409⁸⁹. Zijn dood is niet onopgemerkt gebleven:

“Enkele weken later hadden wij nogmaals vier dagen in de loopgraven doorgebracht en bij valavond stonden wij achter de abri te praten en te gekscheren, want binnen enkele uren zouden wij afgelost worden. Opeens kregen wij twee mannen in het oog die door de velden kwamen aangestapt. (...) Ze gingen met snelle pas, soms ook een eind lopend, maar steeds in gebogen houding, want de Duitsers schoten op dit ogenblik redelijk veel met de geweren. (...) Als ze gekomen waren op ongeveer 50 à 100 m van de steenweg Noordschote – Lizern, viel een der mannen. Hij was door een Duitse kogel getroffen.

De getroffene was Edmond Sarazijn van Damme, een jongen van de klas 1914, die ik persoonlijk goed heb gekend. Eerst werd er verteld dat hij op slag dood was. Later is echter

⁸⁹ Zie <https://database.namenlijst.be/publicsearch/#/search>, <https://www.wardeadregister.be/nl> en <http://www.zwinrechteroever.be/woi>

gebleken dat hij nog naar een hospitaal werd overgebracht waar hij kort nadien overleden is. Naar het schijnt werd hij te Hoogstade begraven”.

(verslag A. Debruycker⁹⁰)

Figuur 14. Sarazijn Edmond Jacques - © Jan Hutsebaut

Op de Markt van Damme, links naast het stadhuis, bevindt zich ook nog een gedenkplaat die de vier zelfde namen van de gesneuvelde Damse militairen bevat⁹¹ (figuur 15). Op deze plaat uit witte natuursteen staan bovenaan twee engelen die op een triomfantelijke wijze de wapenschilden van Damme (links) en West-Vlaanderen (rechts) vasthouden⁹². In het midden tussen de engelen staat het Belgische wapenschild gevat in een bladerkrans op een banderol met daarop “1914-1918”. Onder het Belgische wapenschild staat de tekst “Zij stierven als dapperen voor de vrijheid van het Vaderland” met daaronder een breedarmig kruis. Onder dit kruis staat de tekst “Ter gedachtenis van onze vier medeburgers”, gevolgd door de vier namen van de gesneuvelde militairen (Camiel Lampo, Edmond Sarazijn, Gustaaf Verbouw, Jozef Van Acker) en daarachter “bidt voor de zielen”. De teksten zijn uitgevoerd in gotische letters. In de huidige toestand is de tekst op deze gedenkplaat nog moeilijk te lezen omdat de steen sterk

⁹⁰ Tentoonstelling “Damme in de Groote Oorlog”, Damme, 2014. Tentoonstellingsdocumenten. Het origineel komt uit het dagboek van Debruycker, via de erven in handen gekomen van Jan Devos en André Billiet. Zij hadden het plan om dit uit te geven in 2015/2016 (mededeling Jan Hutsebaut)

⁹¹ Un Mémorial à Damme, Journal de Bruges, 30-07-1922

⁹² JACOBS M., Zij die vielen als helden.., deel 1, o.c., p.131

verveerd is, vooral het onderste gedeelte (figuur 15). Op een foto genomen nog vóór de gedenkplaat aan het stadhuis werd geplaatst is de tekst wel nog beter te ontcijferen (figuur 16 en figuur 17).

Oorspronkelijk was deze gedenkplaat aan de voorkant van het trappenbordes van het stadhuis geplaatst⁹³. De onthulling ervan vond plaats op zondag 23 juli 1922⁹⁴ (figuur 18).

Figuur 15. Gedenkplaat voor de militaire slachtoffers van Damme, naast het stadhuis, Damme, Markt - © Geschied- en Heemkundige Kring Sint-Guthago

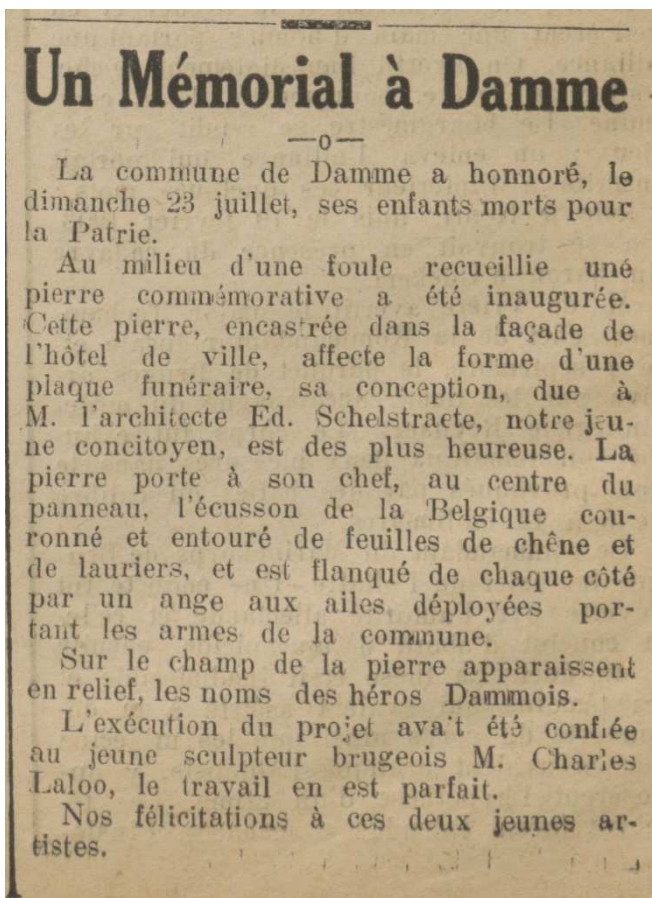
Figuur 16. Foto van de gedenkplaat voor de militaire slachtoffers van Damme vóór de plaatsing aan het stadhuis (23/07/1922) - © Jan Hutsebaut

⁹³ JACOBS M., Zij die vielen als helden..., deel 2, o.c., p.80

⁹⁴ Un Mémorial à Damme, Journal de Bruges, 30-07-1922

Figuur 17. Foto van de gedenkplaat voor de militaire slachtoffers van Damme vóór de plaatsing aan het stadhuis (23/07/1922); detail met aanduiding van de erop vermelde namen door de auteurs

Figuur 18. Krantenartikel "Un Mémorial à Damme" in de Journal de Bruges van 30 juli 1922 over de inhuldiging van de gedenksteen aan het stadhuis van Damme op 23 juli 1922

De gedenkplaat werd uitgevoerd door beeldhouwer Karel Laloo (Brugge, 1883 – Brugge 1957). Karel Laloo studeerde aan de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten te Brugge, bij schilder E. van Hove en beeldhouwer H. Pickery. Hij werd leraar tekenen en beeldhouwen aan de Vrije Beroepsschool te Brugge en realiseerde talrijke beeldhouwwerken, waaronder beelden voor het Rijksarchief en de Poortersloge te Brugge, het gedenkteken voor H. Verriest in Deerlijk, bustes van o.m. de Nieuwpoortse sluiswachter H. Geeraert, componist P. Benoit en schilder P. Pourbus. Hij vervaardigde ook verschillende oorlogsgedenktekens

voor andere gemeenten, waaronder Ruddervoorde, Maldegem, Deerlijk, Watou, en Brugge⁹⁵.

Het ontwerp was van de hand van architect Edward Schelstraete (Brugge, 1893 - Brugge, 1943) die als architect voornamelijk actief was te Brugge tijdens het interbellum⁹⁶.

Het monument is opgenomen in het stadsgezicht “Stadskern Damme” dat beschermd is bij ministerieel besluit van 30 maart 1987 en is ook vastgesteld als bouwkundig erfgoed “Gedenkplaat voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog” sinds 14 september 2009⁹⁷.

Hoeke (zie tabel 2)

In Hoeke is er geen monument ter herdenking van gesneuvelde militairen uit de Eerste Wereldoorlog.

Er is maar één overleden soldaat uit Hoeke.

Alphonse Leon François Sette⁹⁸ werd geboren te Sint-Pieters-op-de-Dijk op 18 februari 1891 als zoon van François en Leonia Coralia Melania Vandemoortele. Hij was gehuwd met Joanna Leonia Josephina Vanden Bussche en woonde te Hoeke. In 1909 trad hij in dienst als beroepsvrijwilliger met het stamboeknummer 104/54412. In 1918 was hij opgeklommen tot sergeant bij het 4de linieregiment. Hij overleed op 27 jarige leeftijd te Brugge op 10 november 1918 in het hospitaal in de Peperstraat. Hij ligt begraven te Steenbrugge, Kleine Kerkhofstraat, in graf nr. 279 van de militaire begraafplaats. Zijn naam staat vermeld op de gedenkplaat voor de militaire en burgerlijke slachtoffers en de gefusilleerden te Brugge in de Karthuizerinnenstraat.

Lapscheure (zie tabel 3)

In Lapscheure staat een gedenkzuil voor de militaire slachtoffers uit WO I op de hoek Hoogstraat - Lapscheurestraat, aan de ingang van het kerkhof (figuur 19). De vierhoekige naar boven toe versmallende zuil uit hardsteen staat op een hoog geprofileerd driedelig voetstuk. Onderaan op de zuil staat in reliëfversiering een doorlopende fries met drie rijen palmetten. Op de voorzijde staan twee gekruiste sabels en een helm met daarboven een kruis met palmtak. De afgeronde top van de zuil is versierd met enkele horizontale en verticale groeven. In het voetstuk is een witmarmeren tekstplaat ingewerkt met de tekst: “*De bevolking van*

⁹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Laloo, Karel [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/persoon/7889> (geraadpleegd op 25 mei 2018)

⁹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Schelstraete, Edward [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/persoon/4353> (geraadpleegd op 25 mei 2018)

⁹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Gedenkplaat voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/78720> (geraadpleegd op 25 mei 2018)

⁹⁸ BS Hoeke, overlijdensakten 1918 nr.3, 27 november 1918; Belgian War Dead Register, <https://www.wardeadregister.be/nl/dead-person?idPersonne=37258>